

Revista d'Olot

SUMARI

El nostre homenatge a Estanislau Vayreda.—*Dades biogràfiques d'Estanislau Vayreda i Vila.*—*Una nova espècie vayredana*, P. Font i Quer.—*Sempre viva*, Josep M.ª Garganta.—*En Vayreda i l'excursionisme*, Pere Vayreda i Olivas.—*De la correspondència de Estanislau Vayreda a Ramon de Bolós*, Antoni de Bolós.—*L'amor d'Estanislau Vayreda a la Botànica*, Jaume Tenas.—*Vayreda, fitògraf*, M. Garganta i Fàbrega.—*Treballs d'Estanislau Vayreda*, M. G. i F.—*Fragments de l'Excursió botànica al baix Ampurdà*, † Estanislau Vayreda.—*D'ací i d'allà.*—**SUPLEMENT GRÀFIC: Retrats i autògraf d'Estanislau Vayreda.**

ANY I - NÚM. 11.

NOVEMBRE 1926

REVISTA D'OLOT

PUBLICACIÓ MENSUAL IL·LUSTRADA

Any I	OLOT, Novembre de 1926	Núm. XI.
Subscripció: Olot 1·50 pts. trimestre Espanya . . . . . 7 pessetes l'any Estranger . . . . . 9 » » Número solt . . . . . 60 cèntims		REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ Carrer Nou de Sant Antoni, número 7 No es retornen els originals.

EL NOSTRE HOMENATGE A ESTANISLAU VAYREDA

EL TREBALL, la CONSTANCIA i la VIRTUT, són els tres factors que ens menen cap al camí seguit per tots els homes que, amarats de la fortitut que enclou aquesta bella trilogia, fiten son esforç cap a una de les branques del saber humà i ordenadament, pacientment, recopilen tot ço que dintre la mateixa especialització han trobat fet i n'assoleixen una superació.

Es mercés a l'impuls d'aqueixos temperaments que avença i es perfecciona la humanitat. Conreuar la intel·ligència i servir-se'n per al patrimoni comú, deixant acomplerta una feina de profit, és tasca que honora els homes i les poblacions on nasqueren.

Per això REVISTA D'OLOT es complau, avui, cooperant a la difusió de l'esforç meritíssim que feu l'il·lustre olotí Estanislau Vayreda en sos estudis de Botànica.

Així, alhora que rendim petit tribut en recordança a l'obra del malaguanyat olotí, és nostre desig, ben modest, però sincer, mostrar-lo amb el fi de què serveixi de sanítós estímulo a tots aquells dels nostres coterranis, que, enduts cap a algun daler d'investigació i perfeccionament, no defalleixin davant de temors puerils que sovint fan vacil·lar i aprenquin en la tenacitat perseverant dels qui cercaren i obtingueren un fi desitjat.

DADES BIOGRÀFIQUES D'ESTANISLAU VAYREDA I VILA

SEMBLA que el record d'Estanislau Vayreda s'hagi esvaït entre la pols dels nostres camins i la fumerola de les nostres fàbriques: fa vint-i-cinc anys que deixà d'existir i no hem vist que amb aquest motiu ningú se n'hagi ocupat degudament. No volem que el silenci envolti la seva figura venerable, serem nosaltres els de presentar aquesta flor del verger de les glòries olotines.

Comencem amb unes breus dades biogràfiques extretes, en part, de la biografia que publicà el seu amic íntim l'il·lustre botànic Ramon de Bolós. Nasqué a Olot l'onze de novembre de 1848. Els seus pares eren distingits propietaris. La veu de la natura li parlava quan encara no la podia entendre i no sabé cap on decantar-se, fins que, estudiant farmàcia a la universitat de Barcelona, del 64 al 68, decidí donar la preferència a la botànica. Acabada la carrera es cregué en el deure d'intervenir en la guerra dinàstica que aleshores es desenrotllava, al·listant-se a les files tradicionalistes. Prestà els seus serveis en els hospitals de Prats de Llussanès i del Soler de Montsolí, on es pogué admirar el seu amor a la causa que defensava, a la ciència i a la professió. Es maridà amb la senyora Josepa Olivas de Noguer, la qual cosa li permeté expansionar les seves aficions a Segaró primerament i més tard a Lladó. Des d'un i altre poble veia créixer la seva fama de botànic. Però no oblidava els altres rams de les ciències naturals com ho mostren alguns dels seus treballs i les esplèndides col·leccions d'ornitologia, entomologia, petrografia i mineralogia que formà. Per últim traslladà la seva residència ací i el 20 de setembre de 1901 moria cristianament, com sempre havia viscut. Les altes corporacions científiques el comptaven entre els seus membres.

Lloem la memòria d'Estanislau Vayreda!

Una nova espècie vayredana

L'AFICIÓ desmesurada a donar nom a les formes vegetals és fruita del nostre temps. Aquella antiga dita *melius est distinguere quam confundere* ara sembla presa al peu de la lletra per molts sistemàtics, la vista dels quals vol ésser tan i tan fina i aguda que lleugeríssimes modificacions morfològiques els menen a proposar noms específics nous. L'afició a la nomenclatura exuberant és fruita del nostre temps i del darrer terç del segle passat. Cal que digui, amb tot, el respecte que mereix de mi la labor de Jordan? Vet aquí una obra seriosa, potser pueril en moltes ocasions, però sempre conseqüència d'un profund estudi analític i d'una documentació copiosa. El que un home voldria és que, per damunt de les últimes conseqüències del mètode analític hi triomfés la jerarquia, que vol dir tant com l'ordre i la claretat.

El sentit jeràrquic mai no el perderen els botànics catalans. Quina correcció sistemàtica, quina pulcritud, quina honestat, les de Costa, per exemple! Un dia em deia l'insigne Carles Pau una frase de Vayreda que expressa son sentit de jerarquia: aquí les espècies que ara són descrites, digué, no passen de la categoria de varietats. No val a pendre-s'ho com a sentència estricta i infal·lible, perquè la raríssima *Polygala* olotina que duu el nom de Vayreda (la *Polygala Vayredae* Costa), una de les espècies més independents del seu gènere, ens ho desmentiria. Però tampoc cal llevar-li mèrit per poc afortunada, car el propi Vayreda denominava una campanula montserratina (la *Campanula Bolosii* Vayreda) que anys abans ja ho havia estat per Roemer i Schultes (amb el nom de *Campanula affinis*), i a mon semblar sense prou independència per a separar-la específicament de la *Campanula speciosa* de Pourret.

Aixeco avui la copa en ocasió d'aquest aniversari a honor del nostre Vayreda i hi vesso el millor vi que guardo en mon celler, i el que, si llevàvem la modèstia a l'apassionat botànic, fóra a ell més grat. Déu faci que no's torni agre amb el temps, ni aiguapoll; que no caigui fins a la trista condició de les espècies que anatematitzà ell mateix.

Seseli Vayredanum, sp. nov.
(Sectio *Euseseli* DC.)

Caulis simplex, rigidus, sulcatus, 30-60 cent. altus, a basi 6-8 mm. crassus, parte inferiore glaber versus apicem pubescens; folia inferiora carnosa, glabra, glauco-pruinosa, quadri-vel tripinnatisecta, segmentis late linearibus, acutis, canaliculatis, media sensim decrescentia, summa ad vaginam pubescentem reducta: rami floriferi a medio vel a basi caulis modo racemoso vel pseudo verticillati orti, 5-10 cent. longi, pubescentes, superiores in apice caulium plus minusve approximati, corymbosi vel subumbellati. Umbellae terminales 3-4 cent. diam; 10-22 radiatae, radiis sulcatis, scabrido-pubescentibus, laterales parvulae, 1.5 cent. diam; e floribus masculis (ovario infecundo) compositae, involucro (in umbellis terminalibus) 8-12 phyllo, phyllis lineari-lanceolatis, acutis, anguste membranaceo-marginatis, pubescentibus, dimidium longitudinem radiorum aequantibus; umbellulae minutae, fructiferae ca. 1 cent. diam., 15-25 radiatae, involucelli phyllis ca. 8 pedicellis longioribus, etiam angustissime albo marginatis. Petala alba, ovato rotundata, acuminata, piculo inflexo, pubescentia, 1 mm. longa; styli divaricati, stylopodio subaequantibus; fructus ellipsoidei, a latere breviter compressi, 3-3.5 mm. long., praecipue ad costas hispiduli.

Hab. in fissuris rupium supra flumen Guadalupe, l. «El Chorro» dicto, circa Gobantes (Prov. Malac.), ubi Gros. d. 17 julii 1926 invenit.

Aquesta planta recorda pel seu aspecte el *S. Bocconei* de les illes tirrenes, però un conjunt de caràcters de primer ordre l'en allunyen considerablement: la tija, excepte en la base, els ramells florífers, les beïnes foliars, peduncles, pètals i fruits són coberts de pèls simples, unicel·lulars (de mig mil·límetre com a longitud màxima) que donen a la planta un to cendrós; les fulles són dividides molt més finament que en el *Seseli Bocconei*, i les particions últimes són canaliculades; els ramells florífers, que sovint neixen tot al llarg de la tija principal des de vora la base, es disposen comunment de manera verticil·lada i els de dalt de tot formen un corimbe o una mena d'umbel·la; l'involucre plurifoli distingeix també aquesta planta del *S. Bocconei*, així com els radis umbel·lars més curts i les umbel·lules més condensades; peluts són aquí els pètals i els fruits, aquests més curts que els de la planta tirrena. Del *S. ramosissimum* la falta de costelles carpelars secundàries, entre altres caràcters menys essencials, l'en separa també clarament.

P. FONT I QUER

Barcelona 8 de Novembre de 1926

S E M P R E V I V A

Fa vint-i-cinc anys que morí don Estanislau Vayreda.

Fou una diada del mes de Setembre, que la seva ànima franciscana, enamorada de la germana Flor, volà a les regions ultraterrenes, i han volgut les circumstàncies que s'escaigués la seva commemoració dins el Novembre, florit d'oracions i de semprevives.

Si demano un l'oc en la cloenda del fascicle dedicat a la seva memòria, no és, certament, amb el fi d'aquilatar els mèrits de la seva personalitat científica. Amb major motiu que l'insigne Menéndez i Pelayo puc repetir en aquesta ocasió el que deia ell al parlar de l'obra d'un orientalista: *Buena pedantería fuera en un profano el opinar en tales materias*. Aquestes ratlles, doncs, completament externes a la botànica, no tenen altre valor que el d'una postilla marginal.

La posició de l'home de lletres envers una disciplina científica pot recórrer una extensa gama, des de la devoció fervent, fins a la repulsió invencible. La meua respecte de la botànica ha sigut sempre de franca simpatia, fins a l'extrem de que més d'una vegada vaig estar a punt de dedicar-m'hi, sinó amb la febre d'una vocació que en el fons no sentia, amb la íntima complascència d'un dilettantisme espontani.

I tota vegada que un esperit enjogassat—el de Dioscòrides tal volta—ha donat a les meves paraules el to de la confidència, permeteu que n'esgrani un enfilall.

A mitjans del segle passat, amb motiu d'alguna de les revoltes polítiques que trasbalsaren la pàtria, fou confinat a una població d'aquesta comarca un catedràtic de botànica anomenat Jaume Llansó. La circumstància de radicar en aquella vila una part del nostre patrimoni ancestral, va posar-lo en relació amb la meua família,